

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Alan Brennert
DAUGHTER OF MOLOKA'I

Copyright © 2019 by Alan Brennert

Published by arrangement with St. Martin's Press

All rights reserved.

Translation Copyright © 2020 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-03211-6

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

Alan Brenert

*Kćerka
Havaja*

Preveo Aljoša Molnar

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2020.

Za Kartera Šolca

*Starog prijatelja
Inspirativnog pisca*

PRVI DEO

Hapa

Prolog

1917.

*T*alasi olujnih oblaka kotrljali su se preko nazubljenih vrhova venca Vajanej, stigavši do Honolulua uz kanonadu grmljavine i onu vrstu vetra koju Havajci zovu *lani-pa'ina*, „pucketava nebesa“. U luci su se čak i najveći brodovi ljuljali u sidrištu; mali parobrod *Klodin* jedva je stigao do luke pre zalaska sunca, pre nego što je iz pocepanih oblaka počelo divlje da lije.

Sestra Meri Luiza Hjuž stajala je na natkrivenom *lanai*-ju, tremu kuće visoko na brdu, sa kog se lepo videla dolina Kalihi i odakle je pucao pristojan pogled na gnev prirode. Niska i zdepasta, nije se ni trznula pod glasnom grmljavinom, kao ni pred kopljolikim munjama u daljini – zapravo, na njenom širokom i otvorenom licu počivao je osmeh. Luiza je odrasla na Zapadnoj strani Čikaga, u stanu bez tekuće tople vode, udenutom između sijaset sličnih prljavih i oronulih stanova; nikad nije zaspala uz umirujući romor kišnih kapi po krovu, bar dok nije postala iskušena u franjevačkom samostanu u Džolijetu. A ovo čemu je sada prisustvovala – veličanstvenom gnevu prave tropske oluje – bilo je prosto nezamislivo. Božanski nezamislivo, da, ali i havajski. Bila je sigurnija nego ikada da je ovo bilo mesto kom je pripadala – bilo joj je drago što se odazvala pozivu da volontira i što je krenula na dug put u Oahu da služi u devojačkom Domu *Kapiolani*.

Ali trebalo je obaviti dosta posla: Kauiokalani, noćna sestra, bila je bolesna i Luiza je preuzela njenu smenu. pedeset osam devojaka – uzrasta

od dvadeset meseci do dvadeset jedne godine – živelo je u Domu *Kapitolani*, i dok je sestra ulazila, čula je kako najmlađe plaču od straha. Ušla je u njihovu sobu i počela da obilazi jedno po jedno dete, podižući ih iz krevca i umirujući ih uprkos buci koja se prolamala kroz noć. „Ššššš, ššššš“, govorila im je, „ne može te povrediti. Neću to dozvoliti.“ Konačno, kada se oluja malo stišala i kad je poslednje dete zaspalo, otišla je da obiđe ostale devojke; sumnjala je da su verovatno još budne i da pričaju u mraku priče o *obakes*-ima – duhovima – od kojih se ledi krv u žilama.

Ali, pre nego što je stigla do spavaonice, začulo se snažno lupanje na ulaznim vratima. Isprva je pomislila da vetar prosto pomera neku granu, ali onda je prepoznala ljudski ritam u kucanju, pa je požurila u foaje i otvorila vrata.

Na tremu je stajala jedna visoka kaluđerica u potpuno mokroj odori. U rukama je držala umotano dete, lica zarivenog u njeno rame i zaštićeno od kiše gomilom neke ćebadi.

„O, nebesa“, povikala je Luiza. „Sestro, uđite!“

Kaluđerica – u četrdesetim, mokróg ali lepog lica – zahvalno se osmehnula i kročila unutra. „Hvala ti, sestro“, odvrtila je. Ušla je blago hramajući, ali to je naizgled uopšte nije usporavalo.

„Blagi bože, mokra si do gole kože. Jesi li se peške popela uz čitavo brdo?“

„Nisam, uzela sam taksi od luke. Najveći deo vlage je od parobroda.“ Osmehnula se. „Ja sam sestra Ketrin Vorhis. I došla sam noseći ovaj dragoceni tovar.“

Sklonila je sloj ćebadi, otkrivši ljupko okruglo lice preplašenog deteta – ne starijeg od godinu dana – mrkožute kože havajskog domoroca i donekle bademastih očiju kakve krasi Japance.

Bilo je to prelepo dete na neki neočekivan način, što se ponekad događalo kod havajske dece.

„Zove se Rut Utagava“, rekla je sestra Ketrin, „i dolazimo iz Kalapape.“

„Tako sam i mislila. Ali hajde da vas obe izvučemo iz te mokre odeće i postavimo pred toplu vatricu.“

* * *

Za pet minuta Ketrin je skinula vodom natopljenu odoru, peškirom obrisala smeđu kosu koliko god je mogla i obukla oprani bademantil koji joj je dala prijateljski nastrojena i efikasna sestra Luiza. Rutina ćebad bila je skoro sasvim natopljena, ali somotski ogrtač je, na sreću, bio još suv. Luiza ih je obe uvela u kuhinju, naložila vatru u šporetu, zagrejala flašu mleka za Rut i šoljicu kafe za Ketrin. Rut je gladno pila, i tek kad je završila, Ketrin je popila gutljaj kafe.

Luiza je privukla stolicu do vatre i rekla: „Molim te, sestro, sedi. Sigurno si iscrpljena. Mogu li da ti spremim nešto da jedeš?“

„Ne posle one vožnje brodom, hvala.“ Ketrin je uzdahnula. Prijalo joj je što je skinula veo i što može lice da ogreje pred vatrom. Podigla je ruku i dodirnula mokru kosu. „Sigurno izgledam strašno, sestro.“

„Ma kakvi.“ Luizi je pogled skliznuo na Rut i te ljupke braon oči – toliko tamne da su izgledale skoro crne – koje su stidljivo skrenule pogled. „Slatka je. I mogu da vidim da ti mnogo znači.“

Ketrin je klimnula potvrdno. „Da. Njeni roditelji su mi dragi prijatelji. Obećala sam im da ću se postarati da sigurno stigne ovamo.“ Osećala je prvi nalet gubitka, za koji je znala da će se samo produbljivati kako se približavalo vreme rastanka.

„Roditelji – oni su leprozni?“

„Da. Ali Rut je zdrava. Posle godinu dana pod nadzorom ne pokazuje nikakve znake oboljenja.“

„Mogu li da je... uzmem na tren?“, pitala je Luiza.

„Naravno.“

Ketrin je podigla Rut i pružila je Luizi – ali, čim je dete dospelo u Luizine ruke, počelo je da plače.

„O bože“, rekla je Luiza.

„Ljuljaj je. Cupkaj je. I na mene se nije odmah navikla.“

Posle mnogo godina koliko je negovala siročice u Domu *Andĕo ĉuvar* u Džolijetu, Luiza je mislila da zna kako da umiri bebe. Nežno je ljuljuškala Rut napred-nazad, ali beba nije htela da se umiri. Između jecaja, ponavljala je samo jednu reč: „Vi-vi“, i plakala je dok su ove reči odzvanjale zbog gubitka, „vi-vi, vi-vi!“

„Bolje da je ti uzmeš.“ Luiza ju je predala Ketrin, ali Rut je nastavila svoje kukanje. „Šta pokušava da nam kaže?“, pitala je Luiza.

„Lili.“

„Je li to ime njene majke?“

Ketrin je odmahнула glavom. „Lilijan Kijamalu je upravnica porodišta u Kalaupapi“, objasnila je. „Bebe se oduzimaju majkama na porođaju. Roditeljima je dozvoljeno da ih vide samo iza stakla u porodištu. Jedina majka koju deca poznaju – jedina koja ih drži u naručju i teši – jeste gospođica Kijamalu.“

Luiza se rastužila kad je ovo čula. Bila je nova u ovom svetu dece i leproznih; uvek su postojale, kako se činilo, nove okrutnosti koje je trebalo spoznati.

Neko vreme sedele su u tišini, Rutino plakanje lagano se stišavalo, sve dok jedini preostali zvuk u prostoriji nije bilo dobovanje kiše i zveket prozora usled vetra, koji je tresao kuću poput daira.

Luiza je primetila: „Čudno je kako mesto tako lepo poput Havaja može da doživi takav iznenadan izliv gneva.“

„Ispod te lepote“, rekla je Ketrin, „zemlja poseduje pravu rastopljenu snagu. Ova ostrva preživela su brojne rane kako je vreme prolazilo – od kojih lepra nije najgora. Čini mi se da se te rane ponekad probude i riknu od gneva i nepravde.“

Luiza nije imala ni najmanju predstavu o čemu Ketrin govori, a i zvučalo je neprijatno blizu paganizmu, u najmanju ruku, pa zato ništa nije rekla. Konačno, Ketrin je opet progovorila.

„Sestro“, rekla je blago, „smatrala bih to velikom uslugom ako bi učinila nešto za mene.“

„Da, naravno.“

„Pazi na nju?“

Ketrin je glas popustio kad je to izgovorila. Luizi je bilo jasno da joj ovo dete mnogo znači.

„Hoću. Obećavam ti. Neće joj usfaliti ljubavi.“

„Hvala ti, sestro.“

Ne znajući šta više da kaže, Luiza je ustala. „Pronađimo ti čistu odoru i topao krevet. Imamo jedan krevet viška za Rut, u sobi za najmlađe.“

Ketrin je oklevala. „Da li bi ti smetalo ako bi... ona večeras spavala sa mnom?“

„Nipošto.“

Luiza ih je izvela, a onda su potrčale kroz pljusak do skromne kolibe koja je služila kao manastir. Ostale sestre Svetog Franje su spavale, osim

Kćerka Havaja

starešine doma, sestre Helene Has; srebrnasti tračak svetla probijao se ispod njenih vrata dok je ona radila. Luiza je pronašla Ketrin čistu odeću, a onda ju je odvela u malu, oskudnu sobu na kraju hodnika.

„Lepo spavaj, sestro. Služba počinje u šest, ako želiš da nam se pridružiš.“

„Hvala, hoću.“

Luiza je otišla. Ketrin je uzdahnula i prišla jedinom prozoru u sobi. Napolju, na vodi, iza zida olujnih oblaka, Rutini roditelji na Molokaju žalili su zbog gubitka ćerke, nadajući se da će ona pronaći dobar dom. Ketrin su morila slična osećanja. Skinula je devojčici haljinu, navukla joj pidžamicu, a onda legla u krevet pored nje. Nežno ju je poljubila u glavu i tiho rekla: „Volim te, čedo moje slatko. Neka te bog čuva.“ Daleko od toga da je ovo bilo prvo dete koje je Ketrin držala i tešila tokom svoje dvadeset četiri godine u Kalaupapi – ali Rut joj je bila najdraža. Bila je ćerka usamljenog deteta izraslog u snažnu ženu i dragog prijatelja; imala je isto ime kao i Ketrin na krštenju; i što je najvažnije, od svih onih devojčica o kojima se Ketrin starala, Rut je bila prva koja će spoznati šta znači biti slobodan.

Poglavlje 1

1919.

Po nebu iznad Dajmond heda kao da se prosulo zlato dok se sunce uzdizalo pravo iz kratera. Sa vrha vetrovitog brda na Kalihijukiju – „unutrašnjeg Kalihija“ – pred Domom *Kapiolani* pružao se širok pogled, od travnatog kratera Dajmond heda do betonskih kratera novih suvih dokova Perl Harbora. Po vedrom danu čak su se i susedna ostrva, Lanai i Molokaj, mogla videti kako zauzimaju horizont. Velika jednospratna kuća u plantažnom stilu, na trinaest jutara podšišanog travnjaka, stajala je pored manastira i kapele. Dolina Kalihi uglavnom je bila poljoprivredna i dom je bio okružen jutrima prostranih pašnjaka za krave, uzgajivače svinja i pernatu živinu iz zadnjih dvorišta, koja se gnezdila u starim gajbama za pomorandže i čiji su petlovi najavljivali jutarnju misu podjednako dobro kao i bilo koje crkveno zvono. Sa druge strane puta Kamehameha IV nalazile su se plantaže velikolisnih banana, visokih i debelih stabala, krcatih grozdovima zelenog i žutog voća; leje taroa punih srcolikog lišća, poput livade prekrivene poljskim cvećem; a tu su bili i terasasti pirinčani zasadi koji su blistali na jutarnjem suncu.

Kao i u većini katoličkih sirotišta i škola, sestre Svetog Franje tražile su mir i red u hodnicima – mestima neme kontemplacije koja ne smeju da budu skrnavljena ispraznim razgovorom. Osim toga, postojala su samo tri osnovna pravila u Domu *Kapiolani*:

1. Posle doručka nemoj stajati zauzet razgovorom, već obavi posao brzo i dobro.
2. Ne bacaj odeću na pod i ne prljaj dvorište.
3. Stani u vrstu i ne remeti kretanje.

Jutarnji poziv naterao je devojčice da skoče iz kreveta i otrče u kupatilo da umiju lice i očešljaju kosu, a onda se obuku. Čutke, hodnicima idući prema trpezariji, odlazile su do svojih stolova – deset devojaka za svakim stolom – i stajale iza stolica, pridružujući se sestri Bonaventure u molitvi:

*Hvala ti na ovom slatkom cvetu,
Hvala ti na ovom svakidašnjem hlebu.
Hvala ti na pticama koje cvrkuću,
Hvala ti, Bože, na svemu na svetu. Amin.*

Posle ovoga je usledila škripa šezdeset stolica dok su devojčice sedale da jedu doručak koji se sastojao od *poi*-ja, pirinča, jaja i kobasica. Bio je skoro kraj doručka kada je jedna trogodišnjakinja – stojeći na prstima i provirujući kroz prozore trpezarije – glasno svima obznanila:

„Krava!“

Dok je ushićeno istrčavala iz trpezarije, ostale devojčice skupile su se kod prozora. Još jedna od krava gospodina Mendonke koja je shvatila da je trava zelenija sa ove strane ograde pasla je zadovoljno na njihovom prednjem travnjaku.

„Opa, vidi koliko joj je ono!“, rekla je jedna od devojčica.

„Verujem da je treba pomusti“, mirno je primetila sestra Bonaventure. „Devojke, vratimo se na svoja...“

Ali prekasno. Ono što je samo trenutak pre bila poslušna grupa devojčica koja jede svoj doručak postalo je stampedo koji istrčava iz trpezarije.

Na prvom spratu sestra Luiza, čuvši topot koraka u prizemlju, potrčala je niz stepenice i zatekla divlju reku devojčica koja protrčava pored nje.

A daleko ispred svih bila je jedna trogodišnjakinja tamne kože i bademastih očiju, koja je vikala koliko ju je grlo nosilo: „Krava! Krava! Velika smeđa krava!“

Kćerka Havaja

„Rut!“ Luiza se odmah i sama dala u trk. „Vraćaj se!“

Rut je izletela kroz vrata, strčala niz stepenice trema i otišla pravo do junice koja je pasla i koja je bila potpuno nesvesna strke koju je izazvala.

„Zdravo, kravo!“, pozdravila ju je Rut. „Zdravo!“

Rut je imala skoro metar; a krava je bila nekih trideset centimetara viša. Rut je pružila ruku i nežno je pomilovala po vratu dok je ova žvakala. „Dobra krava“, rekla je, smešeći se. „Ti si *dobra* krava.“

Dok je sestra Luiza istrčavala, videla je dete koje je obećala da će čuvati kako miluje kravu, čije je desno kopito jednim korakom moglo vrlo lako da smrvi devojčicino malo stopalo.

„Rut! Molim te! Udalji se!“

Ali Rutina pažnja bila je zaokupljena kravinim oteklim vimenom. I šta je *to* što štrči iz njega poput velikih, debelih prstiju?

Zaintrigirana, Rut je posegnula i šakom uhvatila jednu od sisa – proučila ju je, povukla i stisnula.

Mlaz sirovog mleka štrcnuo je Rut pravo u lice.

Sve ostale devojčice glasno su prasnule u smeh. Sestra Luiza je odvukla Rut dalje od životinje. Da li zbog toplote žućkastog mleka na licu ili zvonkog podsmeha ostalih devojčica, Rut je zaplakala.

„U redu je, malena“, rekla je Luiza, odvođeći je. „Idemo unutra da ti operemo to s lica.“

Starije devojčice su se okupile oko krave pre nego što je starija sestra Helena stigla, mršteći se. „Zaista bih volela“, rekla je, „kada bi gospodin Mendonka držao svoju stoku dalje od naših živahnih devojčica.“

Edi Kaohi, mlađahni nadzornik doma, pritrčao je noseći konopac u rukama. „Vratiću je tamo gde pripada“, kazao je prebacujući konopac oko kravinog vrata.

„*Mahalo*, gospodine Kaohi“, rekla je sestra Helena. A onda dodala uz uzdah: „Devojke, stvarno. Čovek bi pomislio da nikada u životu niste videle kravu.“

„*Slatka* je“, kazala je sedmogodišnja Edi dok je terala muvu sa kravinog lica. „Ima vrlo lepe oči!“

Sestra Helena je pogledala u duboke smeđe oči junice i lice joj se odmah opustilo. „Da“, rekla je, „pretpostavljam da ima.“

* * *

U kupatilu je sestra Luiza trljala Rutino lice sapunom i vodom, pitajući je: „I šta si danas naučila, Rut?“

„Da krave ispaljuju mleko.“

Luiza je prigušila smeh. „Zato samo mlekadžije smeju da diraju kraljica vimena, a ne male devojčice koje krave mogu da povrede.“

„Smejale su mi se“, izustila je Rut stidljivo. „Opet.“

„Opet? A kad su ti se to devojčice smejale?“

„Kad sam im pokazala mog gekona.“

Ah, da, onaj gekon. „Samo zato što je gekon odlučio da malo trči preko tvoje haljine.“

„Da *pobegne*. Ja sam ga volela, a on je pobegao!“

„Znam.“ Rut je obožavala svaku životinju na koju bi naišla. Na ek-skurziji u zoološki vrt u Honoluluu Rut je bila omađijana majmunima, lavovima, labudovima i Dejzi, afričkim slonom. Ponekad je Luiza pomišljala da bi Rut zagrlila i bou, ali sva sreća, na Havajima nije bilo zmija.

„I vikale su na Olija“, lamentirala je Rut, „i oterale ga!“

„Oli je bio miš?“

Rut je klimnula potvrdno.

„Neke devojčice plašile su se Olija“, objasnila je Luiza nežno. „Zato su i vikale – u stvari vrištale.“

„Bio je tako sladak!“

„I ja mislim tako.“

„Mrze me“, kazala je Rut.

„Ne, nije tako. Samo ne vole životinje onako kako ih ti voliš.“

Rutino lice zajapurilo se od stida. „Jedna devojčica rekla mi je ružnu reč.“

Luiza se uspravila, zabrinuta. „Koja?“

„Velma.“

„Šta ti je rekla, Rut?“

Rut je spustila pogled i tiho ponovila: „*Hapa*. Rekla mi je *hapa*.“

Luiza se nasmejala od olakšanja. „Rut, to nije ružna reč. To je havajska reč. Znači pola.“

„Pola?“

„Da. Kao kada ti dam keks, a onda ga polomim i uzmem jednu polovinu, pa tebi ostane samo pola od onog što sam ti dala.“

Rutino lice zboralo se od zbunjenosti. „Nazvala me je keksom?“

Kćerka Havaja

„Pa, tvoj tata je Japanac, a mama Havajka, tako da si polu-Japanka, polu-Havajka. *Polutanka*. Nema u tome ničega lošeg.“

Rut nije bila baš toliko sigurna. I dalje joj se činilo da ju je Velma nazvala polovinom keksa, a svi znaju da to nije tako dobro kao ceo keks.

„Sestro Lu?“

„Da, Rut?“

„Smem li da upoznam svog tatu? I mamu?“

Luiza je blago odvrtila: „Ne znam, Rut. Možda jednog dana.“

Rut je razmislila o tome. „Sestro Lu?“

„Da, dete?“

„Mogu li da imam crva za ljubimca?“

Luiza je dala sve od sebe da na Rutino pitanje odgovori s podjednako ozbiljnošću. „Pa, vidiš, crvi žive pod zemljom. Ako želiš da imaš crva za ljubimca, morala bi da odeš da živiš pod zemljom. Tamo je mračno, hladno i mokro. Zaista ne verujem da bi ti se svidelo.“

„O!“

Sestra je nežno popravila Rutinu kosu i rekla: „Pođimo do igraonice, hoćeš li?“

Zbog opšteg straha i predrasuda deci leproznih roditelja nije bilo dozvoljeno pohađanje javnih i privatnih škola. Ali Odbor za obrazovanje bar je obezbedilo sestrama školsku opremu, a Slobodno obdanište i Asocijacija za pomoć deci su već davno osnovali obdanište u Domu *Kapiolani* i pomagali redovnicama u njihovom funkcionisanju. Devojčice od šest do petnaest godina podučavala je sestra Valerija Gerdes, koja je davala časove iz aritmetike i engleskog.

Posle časova, starije devojčice su šile košulje i haljine za zatočenike na Kalaupapi – neke od njih, verovatno nesvesno, i za sopstvene roditelje.

Subote su bile rezervisane za čistoću, a nedelje za misu i ispovesti, ali su bile svete i na jedan sasvim drugačiji način: bili su to dani poseta za prijatelje i porodicu – *’ohana*-u, što je bila reč koju je Rut znala iako je nikada nije koristila.

Rut bi čula oglašavanje mesinganog zvona, koje je objavljivalo pripeće posetilaca, a mlada sestra Prašedes ušla bi u spavaonicu da obavesti Mejlu da joj je došao stric, ili Fridu da su joj došli rođaci iz Vajaneja,

ili Adi da su joj stigle drugarice iz Kajmukija. Devojčice bi iskakale iz kreveta, ushićene, i istrčavale iz prostorije.

Za Rut to zvono nikad nije zazvonilo.

Sve do jednog dana.

Sestra Prašedes je neočekivano ušla jednog poslepodneva i rekla joj: „Rut, došli su jedan fin gospodin i gospođa koji žele da te upoznaju!“

Rut, koja nije poznavala nikog van doma, mogla je da pomisli samo jedno. Upitala je s nadom: „Jesu li to moji mama i tata?“

„Možda i jesu. Traže jednu malu devojčicu koju bi da usvoje. Da bude deo njihove porodice.“

„Stvarno?“; uzbuđeno je pitala Rut.

Uglavnom, kada bi neku od devojčica iz doma neko usvajao, uzimala bi je rodbina ili prijatelji na takozvano *hanai* usvajanje. Ali povremeno bi neki par koji nije imao nikakve veze sa domom dolazio po devojčice zbog usvajanja. To su uglavnom bili rođeni Havajci, koji se nisu toliko plašili lepree i bili su manje zabrinuti zbog stigme koja je neminovno bila povezana sa decom leproznih.

Rut je gledala kako druge devojčice bivaju izabrane da upoznaju potencijalne roditelje, ali sada, prvi put, ona je odvedena u biblioteku doma, gde su je upoznali sa čovekom i ženom, Havajcima. Rutino srce je tuklo kao ludo zbog novog osećanja – nade – dok joj se čovek toplo osmehivao.

„Tako lepa mala *vahine*. Kako se zoveš, *keiki*?“, pitao ju je, koristeći havajsku reč za „dete“.

„Rut“, odgovorila je, uočivši ljubaznost u njegovom pogledu.

„Koliko ti je godina, Rut?“, pitala je žena.

Rut je izbrojala tri prsta na šaci. „Tri?“, izgovorila je nesigurno.

„Vrlo dobro, Rut“, rekla je sestra Prašedes, a onda, obrativši se paru, dodala je: „Rut je veoma bistra devojčica.“

„Želiš li pravi dom, Rut, sa mamom i tatom?“, pitao ju je.

„O, da!“; povikala je Rut. „Želim!“

Fini par se nasmejao, pa osmehnuo, postavio još nekoliko pitanja, a onda joj rekao da je veoma slatka i zahvalio joj je što ju je upoznao. Sestra Prašedes je ispratila Rut do spavaonice i Rut je uzbuđeno počela da se pita kakav će biti njen novi dom, da li će imati braću i sestre, hoće li imati ljubimce? Počela je da planira šta će prvo spakovati od svog